

ЮВІЛЕЇ

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8127.2023.67.23>

ЛЕГЕНДА ВІТЧИЗНЯНОЇ МЕДИЧНОЇ НАУКИ – НАШ ЗЕМЛЯК

8 квітня цього року виповнилось 80-річчя з дня народження нашого земляка, відомого національного вченого-клініциста, кардіолога – Нетяженка Василя Захаровича

НЕТЯЖЕНКО ВАСИЛЬ ЗАХАРОВИЧ

Член-кореспондент НАМН України,
Заслужений діяч науки і техніки,
дійсний член Європейського товариства кардіологів,
професор, доктор медичних наук,
головний терапевт МОЗ України

Народився у 1943 році. Дитячі роки майбутнього вченого пробігли в селі Ясеня Рахівського району Закарпатської області. Після закінчення середньої школи з 1959 р. по 1965 р. навчався послідовно в Київському медичному інституті, а потім (з 1961 р.) – на медичному факультеті Ужгородського державного університету, який закінчив з відзнакою у 1965 році.

Після закінчення вузу працював на практичній роботі – фтизіатром в лікувально-профілактичних установах Херсонщини. Далі впродовж наступних кількох років працював сільським лікарем та дільничним терапевтом в Закарпатті. З 1969 р. навчався в клінічній ординатурі та аспірантурі на базі клініки серцево-судинної хірургії Київського НДІ туберкульозу та грудної хірургії. Після захисту кандидатської дисертації з 1974 р. по 1978 р. працював старшим науковим співробітником цієї клініки. З 1979 р. розпочинається педагогічний шлях В.З. Нетяженка – спочатку як асистента, а з 1980 року – доцента кафедри госпітальної терапії № 1 Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця. У 1989 р. захистив докторську дисертацію за темою «Особливості патогенеза, діагностики, лікування і профілактики нестабільних форм острого крупноочагового інфаркта міокарда». В 1988 р. В.З. Нетяженко очолив кафедру пропедевтики внутрішніх хвороб Київ-

ського медичного інституту імені О.О. Богомольця. З 1990 р. – декан медичного факультету № 2. Визначні здобутки професора В.З. Нетяженка в науковій, педагогічній, лікувально-консультативній роботі, а також в громадській діяльності були відзначені у 2001 році присудженням йому почесного звання «Заслужений діяч науки та техніки України». В 2002 році він був обраний членом-кореспондентом АМН України. Багатогранна діяльність В.З. Нетяженка охоплює також роботу на посаді голови спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських та докторських дисертацій, експерта Республіканської проблемної комісії «Терапія», члена Вченої ради МОЗ України, а з 2011 року – головного терапевта МОЗ України. В.З. Нетяженко – дійсний член Європейського товариства кардіологів, член виконавчого комітету Міжнародного товариства внутрішньої медицини.

У формуванні В.З. Нетяженка, як клініциста, вченого та педагога, винятково важливу роль відіграв видатний вітчизняний клініцист, вчений і педагог вищої школи, член-кореспондент АМН СРСР О.Й. Грицюк, який залишився для Василя Захаровича на все життя Учителем з великої літери і в медицині, і по життю.

В 1988 році, як уже було сказано В.З. Нетяженко очолив кафедру пропедевтики внутрішніх хвороб Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця. в процесі подальшої роботи на кафедрі він дбайливо зберіг, помножив та розвинув традиції Київської терапевтичної школи, фундаторами якої були В.П. Образцов, М.Д. Стражеско, Ф.Г. Яновський, М.М. Губергриць.

У цей час робота професора В.З. Нетяженка, була спрямована на удосконалення педагогічного, наукового та лікувально-діагностичного процесу. Період роботи В.З. Нетяженко на кафедрі з 1988 р. по 2013 р. позначився не лише продовженням традицій попередніх завідувачів, але й активізацією різноманітних напрямків діяльності кафедри. Суттєво удосконалюється система і структура викладання пропедевтики внутрішніх хвороб та медичного догляду за хворими, яка була дидактично поєднана з основами діагностики та нозологічної терапії. З 1995 року кафедра пропедевтики внутрішніх хвороб розпочинає викладання валеології та догляду за хворими у медичному ліцеї, заснованому при Українському державному медичному університеті.

Під керівництвом професора В.З. Нетяженка здійснена радикальна реорганізація форм проміжного та екзаменаційного контролю рівня знань і умінь студентів. З цієї метою опрацьована і впроваджена у педаго-

гічний процес система комп'ютерного тестового контролю. Поглиблено і розширено інтеграцію викладання пропедевтики внутрішніх хвороб з кафедрами терапевтичного і клінічного профілю. Важливим імпульсом у педагогічних надбаннях кафедри у цей період стало заснування творчих науково-педагогічних зв'язків з Рочестерським університетом (США). Спілкування з американськими колегами створили основу для формування засад початкової підготовки клініцистів-медиків за системою ІННІ. Цьому сприяло безпосереднє ознайомлення обох сторін з системами викладання внутрішніх хвороб в Національному медичному університеті та американських вищих медичних навчальних закладах.

Значні науково-педагогічні здобутки кафедри, очолюваної професором В.З. Нетяженком, дозволили їй стати опорною серед однопрофільних кафедр медичних університетів країни та проводити велику організаційну роботу з питань оптимізації навчального процесу. Виняткового значення діяльність В.З. Нетяженка, як завідувача опорної кафедри серед однопрофільних кафедр вищих медичних навчальних закладів країни, набула в період упровадження кредитно-модульної системи викладання. Ним було розроблено принципово нові програми з пропедевтики внутрішньої медицини, медичного догляду за хворими, мед сестринської практики та медичної деонтології. Завдяки цим нововведенням кафедра з 2006/2007 навчального року успішно втілює в педагогічний процес основні принципи Болонської декларації. На кафедрі оновлено методичний матеріал для підготовки студентів і роботи викладачів. З ініціативи професора В.З. Нетяженка читання лекцій з пропедевтики внутрішньої медицини, медичного догляду за хворими та деонтології проводиться із використанням мультимедійних презентацій, а також з демонстрацією тематичних хворих.

В.З. Нетяженко велику увагу приділяє залученню до наукової роботи на кафедрі талановитої молоді. Провідні наукові напрямки його науково-творчої діяльності спрямовані на діагностику та лікування найпоширеніших серцево-судинних захворювань – ІХС, артеріальної гіпертензії, серцевої недостатності, порушень серцевого ритму і провідності, а також на дослідження некоронарогенних захворювань серця та системних захворювань сполучної тканини.

Одним із пріоритетних напрямів наукових пошуків В.З. Нетяженка за останні десятиліття є проблеми тромбогенезу, гемостазу, тромбоемболічних ускладнень при різноманітній кардіоваскулярній патології. На основі цих досліджень професор В.З. Нетяженко опрацював і обґрунтував концептуальний підхід до діагностики та наукової інтерпретації клінічних проявів у хворих з різними формами ІХС на основі визначення ролі в патогенезі цього захворювання клітинних та плазмово-білкових компонентів гемостазу. В.З. Нетяженко сконцентрував свій науковий пошук на актуальних питаннях сучасної гемостазиології, розробці адекватних методик визначення тромбогенезу та їх стандартизації при атеросклерозі. На підставі розкриття механізмів тромбоутворення та фібринолізу в системному артеріальному та венозному руслах він розробив новий

підхід до прогнозування перебігу багатьох захворювань внутрішніх органів в патогенезі яких – дисеміноване внутрішньосудинне зсідання крові. Колом інтересів стало також вивчення процесів згортання крові, механізмів імунотромбозу при коронавірусній хворобі, вибір і дозування антикоагулянтної терапії, як на амбулаторному, так і госпітальному етапах ведення таких хворих.

Результати отримані В.З. Нетяженком, визнані науковими експертами світового рівня і тому є предметом широких наукових дискусій на різноманітних вітчизняних та зарубіжних наукових форумах.

Професор В.З. Нетяженко – автор понад 700 наукових праць, серед них 25 монографій й винаходів, навчальних програм, методичних посібників і підручників для лікарів, інтернів та студентів. Під його керівництвом на кафедрі підготовлено 8 докторів, що стали професорами: Ена Я.М., Щупіленко І.М., Барна О.М., Мальчевська Т.Й., Скибчик В.А., Бичко М.В., Батушкін В.В., Бідзіля П.П., а також 32 кандидатів медичних наук, 29 магістрів, 30 аспірантів, 32 клінічних ординаторів.

За період очолювання кафедри професором В.З. Нетяженком істотно розширилася клінічна база кафедри. З метою проведення повноцінного педагогічного процесу, наукової діяльності, а також лікувально-консультативної роботи клінічної бази кафедри на сьогодні розташовані в п'ятих лікувально-профілактичних установах міста Києва.

Колективом кафедри на базах проводиться лікувальна і консультативна робота, систематично організуються науково-практичні конференції, проводиться стажування практичних лікарів та інтернів, впроваджуються опрацьовані кафедрою нові методи діагностики і лікування.

Щорічно колективом кафедри на клінічних базах надається лікувально-консультативна допомога понад 3000 хворим. Співробітниками кафедри широко застосовуються такі методи діагностики як стрес-ехокардіографія, ехокардіоскопія, доплер-ехокардіографія, велоергометрія, тредміл-тест, реовазографія, реоплетизмографія, дослідження функції зовнішнього дихання, холтеровське моніторування ЕКГ та артеріального тиску, визначення маркерів ушкодження міокарда (Тропінін Т, МВ-КФК), показників гемостазу. Завдяки діяльності кафедри в лікувальний процес в клінічних базах впроваджено методи гемосорбції та плазмаферезу, ранній тромболізіс при гострому інфаркті міокарда, удосконалено контроль антитромботичної терапії.

Впродовж останнього десятиліття кафедра пропедевтики внутрішніх хвороб № 1 НМУ під керівництвом В.З. Нетяженка виконує функції опорної кафедри серед 20 однопрофільних кафедр вищих медичних навчальних закладів України.

Всього нині на Україні функціонує 18-медичних університетів, в яких працюють 20 кафедр пропедевтики внутрішньої медицини.

Впродовж 25 років В.З. Нетяженко обіймав посаду декана медичного факультету № 2 НМУ імені О.О. Богомольця. Його робота в якості декана пов'язана з історією створення в університеті цього факультету.

Під керівництвом В.З. Нетяженка як декана були здійснені численні вдосконалення в різних галузях факультетської діяльності: суттєво поліпшена матеріально – технічна база деканату, здійснена комп'ютеризація технічної роботи персоналу, підвищено рівень виховної роботи серед студентів, поліпшені побутові умови студентської молоді.

Випускники факультету працюють в різних медико-профілактичних і наукових установах України, а також за її межами – в Індії, Китаї, Ірані, Росії, Молдові, Білорусії, Сирії.

З 1971 року на медичному факультеті № 2 підготовлено понад 8,5 тисяч висококваліфікованих лікарів. За показниками навчально-методичної роботи факультет займав призви місця з рейтингу НМУ ім. О.О. Богомольця.

Організаційний талант професора В.З. Нетяженка багатогранно проявляється і в суспільно-громадській роботі. З ініціативи В.З. Нетяженка у 1995 році було створено «Асоціацію лікарів-інтерністів», яку очолює він впродовж всього періоду її існування. В 1999 р. Асоціація увійшла до міжнародного товариства внутрішньої медицини. Під егідою Асоціації що півроку проводяться всеукраїнські науково-практичні конференції, які користуються великою популярністю серед практичних лікарів і науковців з різних регіонів України. У роботі конференцій беруть участь в середньому 500-600 лікарів та наукових працівників, в тому числі провідні фахівці клінічної теоретичної та практичної медицини з країн близького та далекого зарубіжжя, зокрема, з Росії, Польщі, США, Іспанії, Швеції, Бельгії, Великої Британії.

У 1999 році В.З. Нетяженка було обрано дійсним членом Європейського кардіологічного товариства.

У 2000 році В.З. Нетяженко, як член означеного товариства, започаткував проведення для практичних лікарів України виїзні освітні курси Європейського товариства кардіологів і Міжнародного товариства внутрішньої медицини. Щорічне проведення таких заходів стало традиційним та очікуваним для медичної спільноти України.

В 2002 році В.З. Нетяженко був обраний членом-кореспондентом НАМН України.

Багатогранна діяльність В.З. Нетяженка охоплює також роботу на посаді голови спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських та докторських дисертацій із спеціальностей «кардіологія», «внутрішні хвороби», «ендокринологія», експерта Республіканської проблемної комісії «Терапія», члена Вченої ради

МОЗ України, а з 2011 року – головного терапевта МОЗ України. В.З. Нетяженко – дійсний член Європейського товариства кардіологів, член виконавчого комітету Міжнародного товариства внутрішньої медицини.

За терміном створення Асоціації співпадає із заснуванням її офіційного друкованого видання – щоквартального науково-практичного журналу «Клінічна фармакологія, фізіологія, біохімія», головним редактором якого на протязі всього періоду існування є професор В.З. Нетяженко.

Плідна видавнича діяльність В.З. Нетяженка не обмежується лише цим виданням. Залишаючись членом редколегії часописів «Український кардіологічний журнал», «Український, терапевтичний журнал», «Ліки України», «Український науково-медичний молодіжний журнал», медичних газет «Здоров'я України» та «Ваше здоров'я», він у 2007 році заснував нове видання – спеціалізований журнал «Внутрішня медицина», у якому з позицій доказової медицини висвітлюються основні напрямки діагностики та лікування найрозповсюдженіших захворювань внутрішніх органів.

В рамках освітнянської діяльності і поширення медичних знань, ознайомлення із останніми новинами європейських конгресів Асоціацією лікарів-інтерністів і безпосередньої участі Василя Захаровича підготовлено відео-лекції для перегляду лікарями України.

В.З. Нетяженко тісно підтримує зв'язки з Закарпаттям. Допомагає в організації лікування наших земляків в столичних лікувально-профілактичних закладах. Організовує з'їзди, конференції, симпозиуми різного рівня на своїй батьківщині (Рахівщині). Активно приймає участь у роботі громадського об'єднання «Товариство земляків-закарпатців у Києві»

В.З. Нетяженко – це принциповість і наполегливість, вимогливість і професіоналізм, поряд із доброзичливістю і неймовірною харизматичністю. Неперевершений лектор і сумлінний вчитель. З іменем Василя Захаровича пов'язані десятки тисяч врятованих життів, що дає право вважати його НАРОДНИМ ЛІКАРЕМ. Не одній сотні лікарів, науковців в медицині він дав путівку в життя, а створена ним потужна терапевтична школа на теренах України продовжує успішно розвиватись.

Автори цієї статті щиро вітають ювіляра, нашого земляка, відомого національного вченого – клініциста, кардіолога Василя Захаровича Нетяженка з днем народження, бажають йому перш за все міцного здоров'я, миру, успіхів у роботі, щастя, благополуччя та карпатського довголіття.

М.В. Бичко

доктор медичних наук,
професор УжНУ, Ужгород

Т.Й. Мальчевська

доктор медичних наук,
професор НМУ ім. О.О. Богомольця, Київ